
Ronde 2

Joba Maréchal
Hogeschool West-Vlaanderen
Contact: joba.marechal@howest.be

Hoe studenten begeleiden naar schrijven? Een warm pleidooi voor pen en papier

1. Inleiding

Binnen de graduaatsopleiding Maatschappelijk Werk (hbo-5) aan de Hogeschool West-Vlaanderen (Howest) te Brugge wordt gewerkt met een bijzonder diverse studentenpopulatie. De instroom varieert sterk qua vooropleiding (van studenten zonder middelbaar diploma tot gediplomeerden uit het beroepsonderwijs of aso) qua leeftijd (16 tot 55 jaar) en qua talige achtergrond. In deze context is zowel meertaligheid als een zekere mate van taalarmoede waarneembaar. Opvallend hierbij is dat ook studenten met Nederlands als moedertaal niet altijd over het gewenste niveau van academische taalvaardigheid beschikken. Zowel docenten als praktijklectoren signaleren een

nood aan gerichte begeleiding op het gebied van schrijven, lezen en noteren. Deze uitdagingen vragen om een weloverwogen didactische aanpak waarin aandacht is voor talige diversiteit, differentiatie en activerende schrijfstrategieën.

2. De meerwaarde van schrijven met de hand

Hoewel in actuele onderwijskundige debatten vaak wordt gefocust op digitalisering en het gebruik van toetsenborden, toont recent onderzoek overtuigend de voordelen aan van handgeschreven notities (van der Weel & van der Meer 2024). Het schrijven op papier vraagt om controle van de fijne motoriek, waardoor de schrijver bewuster omgaat met de inhoud van de tekst en met het selecteren, samenvatten en structureren van kennis. In tegenstelling tot typen, dat vooral snelheid en kwantiteit faciliteert via repetitieve handelingen, blijkt handschrift cruciaal te zijn voor diepgaande verwerking en opslag van nieuwe leerstof in het geheugen. Neurobiologische studies wijzen bovendien uit dat handschrift grotere hersengebieden activeert dan typen, wat leidt tot verbeterde begripsvorming en een betere integratie van kennis (van der Weel & van der Meer 2024).

Studenten benoemen dat typen efficiënter is, vooral wegens de snelheid waarmee informatie kan worden verwerkt en vastgelegd. Onderzoekers daarentegen beklemtonen de effectiviteit van handgeschreven notities als het gaat om retentie, transfer en dieper leren. Het inzetten van schrijven met de hand als leerstrategie vraagt echter om doordachte didactische keuzes en een duidelijke koppeling aan de leerdoelen en taken binnen de opleiding. Praktijken uit de opleiding Maatschappelijk Werk tonen aan hoe dergelijke strategieën in de praktijk vorm krijgen.

3. Methodieken voor schrijfbegeleiding in niet-talige vakken

Het werken aan schrijfvaardigheid en taalontwikkeling in niet-talige vakken vraagt om creatieve en geïntegreerde werkvormen die studenten bewust maken van het belang van schrijven en reflecteren. Binnen het curriculum van het graduaat Maatschappelijk Werk worden drie methodieken gehanteerd die telkens vertrekken vanuit de kracht van handschrift.

3.1 *De Groeipas: een instrument voor reflectie en groei*

De module Reflectie & Veerkracht – vier keer aangeboden, verspreid over de tweejarige opleiding – voorziet voor elke student een ‘groeipas’: een persoonlijk notitieschrift. In deze groeipas bereiden studenten lessen voor, nemen ze notities tijdens contactmomenten en documenteren ze hun eigen leer- en ontwikkelingsproces. Het instrument krijgt een bijzondere plaats binnen vakken waarin het levensverhaal van de student en diens persoonlijke groei centraal staan. Studenten worden gestimuleerd om hun

bagage en levenslessen bewust te verkennen, te documenteren en te gebruiken als vertrekpunt voor verdere ontwikkeling. De groeipas fungeert daarbij als scharnier tussen informeel en formeel leren: ideeën, ervaringen en feedback worden samengebracht, geëvalueerd en verder uitgewerkt in uitgewerkte opdrachten die vervolgens digitaal ingeleverd worden.

3.2 De samenvatting: actieve verwerking en voorbereiding

Voor aanvang van de inhoudelijke lessen maken studenten een korte samenvatting van de te behandelen theorie, voegen ze gerichte vragen toe en brengen ze begrippen of passages die onduidelijk zijn systematisch in kaart. Deze strategie dwingt studenten tot een actieve verwerking van de leerstof: door te herformuleren, structureren en bevragen ontwikkelen zij niet alleen tekstbegrip, maar ook zelfregulatie en kritische attitude. Tijdens de lessen werken de docent en de studenten samen aan het beantwoorden van deze zelfgeformuleerde vragen en aan het gezamenlijk verhelderen van begrippen. Ook hier wordt nadrukkelijk gekozen voor handschrift op papier, omdat de fysieke handeling bijdraagt aan zowel begrip als geheugensteun.

3.3 De teksttrainer-methodiek: begeleid leren schrijven

Een derde sleutelement in de schrijfbegeleiding is de teksttrainer-methodiek, ontwikkeld en beschreven door Ilse Mestdagh (Mestdagh 2019). Deze methodiek stuurt het schrijfproces van studenten aan, op basis van cyclisch werken met handgeschreven notities, voorbereiding, voorbeelden en checklists. Studenten starten steeds vanuit hun eigen notities en voorbereidingen, en verwerken de opgedane kennis in een schriftelijke opdracht, die vervolgens uitgetypt wordt ingediend. In dit proces is er veel aandacht voor expliciete instructie en begeleide feedback.

De kracht van de teksttrainer-methodiek schuilt in het werken met goede en minder goede voorbeeldteksten. Door deze op papier te bestuderen, te bespreken en te analyseren met behulp van vooraf bepaalde criteria, leren studenten wat kwaliteit inhoudt en hoe zij er zelf naartoe kunnen werken. Zij ontwikkelen in groep een checklist waarin de kernaspecten van een goede tekst worden benoemd, zodat zij hun eigen werk kunnen evalueren voor het indienen. Dit proces is cyclisch en adaptief: na feedback worden teksten herwerkt, waarbij zowel de rode als de groene pen wordt ingezet – rode markeringen voor correctie van fouten, groene markeringen voor het benadrukken van sterke elementen.

4. Tot slot: de rode én de groene balpen

Begeleiden naar beter schrijven vraagt om het balanceren tussen correctie en appreciatie. Binnen de opleiding wordt expliciet gewerkt met zowel de rode pen voor het

corrigeren van fouten als met de groene pen voor het waarderen en bevestigen van de sterke punten in het werk van de student. Dit stimuleert niet alleen technisch correcte teksten, maar draagt ook bij aan motivatie, zelfvertrouwen en groei.

5. Conclusie

De ervaring binnen de graduaatsopleiding Maatschappelijk Werk laat zien dat het bewuste, methodische gebruik van pen en papier geen achterhaalde praktijk is, maar een krachtige strategie voor het ontwikkelen van schrijfvaardigheid, kritisch denken en zelfregulatie. Door het inzetten van instrumenten zoals de groeipas, het structureren van de voorbereiding met samenvattingen en het begeleiden van het schrijfproces met de teksttrainer-methodiek, worden studenten toegerust om complexe denk- en schrijfvaardigheden te verwerven die essentieel zijn in het sociaal en maatschappelijk werk. Dit pleidooi sluit aan bij actueel onderwijskundig en neurodidactisch onderzoek dat het belang van handschrift en actieve kennisverwerking onderstreept (Mestdagh 2019; van der Weel & van der Meer 2024).

Referenties

- Mestdagh, I. (2019). 'De teksttrainer als methodiek om betere teksten te produceren'. In: Forum Taalbeleid Hoger Onderwijs (red.). *Taalbeleid en taalondersteuning: wat werkt? Inspiratie en praktijkvoorbeelden uit het hoger onderwijs*. Leuven: Lannoo-Campus, p. 93-102.
- Weel, A. van der & A. van der Meer (2024). "Paper versus pixel: Handwriting is associated with distinct brain connectivity patterns". In: *Trends in Neuroscience and Education*. Online raadpleegbaar op: <https://www.studocu.com/en-us/document/lopez-early-college-h-s/sciences-de-la-vie-et-de-la-terre/handwriting-vs-typewriting-brain-connectivity-through-eeeg-analysis/126259258>.